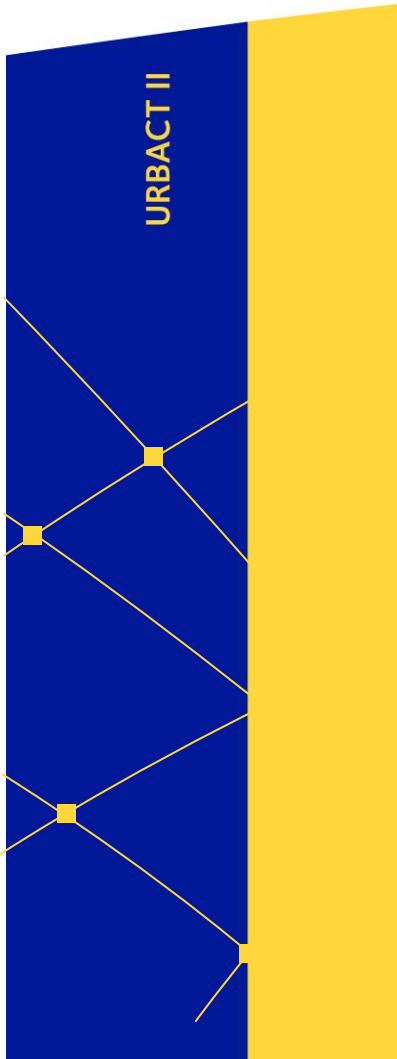

Nederland URBACT National Dissemination Point Artikel HOPUS project

HOPUS: Strategieën voor Stedelijke Kwaliteit

Europese steden zijn allemaal verschillend, maar toch hebben ze allen te maken met dezelfde soort problemen. Vanwege de economische crisis zijn veel lokale overheden gedwongen geweest flink te besparen, waardoor bepaalde belangrijke stedelijke onderwerpen – zoals huisvesting - grotendeels zijn overgelaten aan de markt.

Dit hoeft niet per definitie een probleem te zijn. De partners binnen het URBACT [HOPUS project](#) (Housing for Europe: Strategies for Quality in Urban Space, Excellence in Design, Performance in Building) ontdekten echter dat in veel Europese steden sprake is van een toenemende mate van verval. Vanwege gemeentelijke besparingen krijgen gebieden buiten het stadscentrum tegenwoordig vaak minder aandacht. Gebouwen raken verwaarloosd en panden komen leeg te staan. Hierdoor neemt de (leef)kwaliteit van deze wijken aanzienlijk af.

Het HOPUS project wilde daarom onderzoeken of het mogelijk was actie te ondernemen tegen dit stedelijk verval door innovatieve manieren te bedenken om de stad op te bouwen en te besturen. HOPUS was voornamelijk geïnteresseerd in de manier waarop goed woningontwerp kan bijdragen aan een betere stad en vice versa.

Ontwerpcodes is een generieke term voor een aantal tools die de kwaliteitskaders voor ontwerp bepalen. De bedoeling hiervan is dat de ontwikkeling van een ontwerp beter begeleid kan worden. De publieke sector produceert vaak verschillende vormen van ontwerp advies op het gebied van wonen en woningbouw.

De partners binnen het project concludeerden dat er inderdaad goede manieren zijn om woningen te ontwerpen en bouwen. Het gebruik van ontwerpcodes kan bijvoorbeeld nuttig zijn voor steden. Door algemene ontwerpcodes te ontwikkelen die breed kunnen worden toegepast, kunnen Europese gemeenten de kwaliteit van hun bebouwde omgeving beter sturen. Architecten en ontwikkelaars moeten dan immers aan deze vooraf opgestelde ontwerpcodes voldoen en kunnen geen woningen ontwikkelen beneden een bepaald niveau.

De Nederlandse partner binnen het HOPUS project: TU Delft

[Henk Visscher](#) was verantwoordelijk voor de Nederlandse bijdrage aan het HOPUS project en vertegenwoordigde het [Onderzoeksinstituut OTB](#), dat deel uit maakt van de [TU Delft](#). Hij legt uit waarom ontwerpcodes nuttig kunnen zijn voor Europese steden: “Designcodes kunnen een richtsnoer vormen voor ontwerpers en architecten. Door ze te gebruiken kunnen lokale overheden een sterkere invloed houden op de kwaliteit van nieuwe bouwprojecten.”

OTB was met name geïnteresseerd in de rol van de lokale overheid bij het verbeteren van duurzaamheid en energiebesparing. Terwijl de meeste HOPUS partners zich richten op de toepassing van ontwerpcodes, was OTB meer geïnteresseerd in bestuursmodellen die de duurzaamheidskwaliteit van de stedelijke omgeving kunnen verbeteren. “Vanwege onze specifieke expertise kozen wij ervoor om ons te richten op wat lokale overheden kunnen doen om de fysieke kwaliteit van woningen te verbeteren.”

Het onderzoek dat OTB deed voor dit project kwam ook overeen met deze focus. OTB-promovenda Milly Tambach bestudeerde praktijkvoorbeelden in Heerlen, Almere en Amsterdam en bekeek welke beleidsinstrumenten Nederlandse gemeenten kunnen gebruiken om energiezuinige woningen te realiseren. De resultaten van dit onderzoek zijn gepubliceerd in het [afsluitende boek](#) ‘Housing for Europe – Strategies for Quality in Urban Space, Excellence in Design, Performance in Building’. De resultaten zijn te vinden in hoofdstuk 8, ‘Towards Energy Neutral New Housing Developments: Municipal Policy Instruments in the Netherlands’, geschreven door Milly Tambach en Henk Visscher.

Energie-efficiëntie is een belangrijk vraagstuk voor Nederlandse gemeenten. De Nederlandse overheid wil de huidige Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC) voor nieuwe gebouwen verhogen, zodat deze gebouwen in 2020 volledig energieneutraal kunnen zijn. Gemeenten maken zich klaar om dit doel te behalen, sommigen zelfs voor 2020. Ze hebben echter beperkte mogelijkheden om dit voor elkaar te krijgen. Artikel 122 van de Nederlandse Woningwet gemeenten verbiedt om rechtshandelingen naar burgerlijk recht te verrichten bij onderwerpen die vallen onder het huidige Bouwbesluit (2003), zoals de energieprestatiestandaard voor nieuwe woningen, dat onder het burgerlijk recht valt. Gemeenten hebben dus beperkte bewegingsvrijheid en mogelijkheden om in actie te komen op het gebied van energieprestaties. De studie van het OTB keek daarom naar andere beleidsinstrumenten die gemeenten in kunnen zetten om de energie-efficiëntie van nieuwe woningen te reguleren. De gemeente Amsterdam heeft bijvoorbeeld een duurzaamheidstender gepubliceerd voor de herontwikkeling van Buiksloterham, waarbij de gemeente ontwikkelaars

selecteerde op basis van duurzaamheidscriteria. Het was voor het eerst dat zo iets gebeurde in Nederland. Op deze manier hield de gemeente controle over vraagstukken zoals energie-efficiëntie zonder in conflict te komen met Artikel 122 van de Woningwet.

3

Leerervaringen van- en voor andere Europese steden

Volgens Henk Visscher, biedt het HOPUS project verschillende belangrijke lessen voor andere steden “ik denk dat het belangrijk is voor steden om hun horizon te verbreden en de lokale situatie in andere Europese gemeenten te leren kennen. Ons eindrapport geeft veel internationale voorbeelden van manieren waarop lokale overheden de kwaliteit van de stedelijke omgeving en nieuwe woningprojecten kunnen waarborgen, bijvoorbeeld door het gebruik van ontwerpcodes.”

Het rapport biedt een brede analyse van praktijkvoorbeelden betreffende de kwaliteitsverbetering van woningen. Het geeft een overzicht van voorbeelden uit verschillende landen, namelijk Nederland, Portugal, Frankrijk, Hongarije, Spanje, Noorwegen, Finland, België, Oostenrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.

De rol van lokale overheden bij het verbeteren van de energieprestaties van woningen

Het HOPUS project is een jaar geleden in april 2010 afgesloten. De resultaten zijn gepresenteerd tijdens een [slotconferentie](#) in Rome. Er is nu een jaar verstreken, maar OTB is nog steeds bezig met onderwerpen die ook binnen het HOPUS project behandeld werden.

“Omdat we een heel specifieke focus hadden binnen het HOPUS project die anders was dan die van de andere partners, houden we ons nu niet direct bezig met ontwerpcodes. We zijn echter wel doorgegaan met onderzoek naar de rol van lokale overheden bij het verbeteren van de energieprestaties van woningen,” zegt Henk Visscher. “We zijn momenteel betrokken bij een onderzoeksprogramma dat zich richt op de kwaliteit van de particuliere woningvoorraad. [Dit project](#), dat wordt uitgevoerd in samenwerking met [Nicis Institute](#), kijkt naar de verschillende stedelijke actoren die de kwaliteit van particuliere woningen kunnen beïnvloeden.”

Binnenkort zal er in het journal [European Planning Studies](#) een artikel verschijnen van Milly Tambach en Henk Visscher, over de manier waarop Nederlandse gemeenten kunnen sturen op het behalen van zeer hoge energieprestaties van nieuwe woningontwikkelingen.

URBACT II

URBACT is a European exchange and learning programme promoting sustainable urban development.

It enables cities to work together to develop solutions to major urban challenges, reaffirming the key role they play in facing increasingly complex societal challenges. It helps them to develop pragmatic solutions that are new and sustainable, and that integrate economic, social and environmental dimensions. It enables cities to share good practices and lessons learned with all professionals involved in urban policy throughout Europe. URBACT is 255 cities, 29 countries, and 5,000 active participants

www.urbact.eu

EUROPEAN
PROGRAMME
FOR
SUSTAINABLE
URBAN
DEVELOPMENT

